

**FENOMENUL MIGRAȚIEI ÎNTR-O LUME GLOBALIZATĂ. ASPECTE JURIDICE
NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE**

**THE MAGRATION PHENOMENON IN A GLOBALIZED WORLD. NATIONAL AND
INTERNATIONAL LEGAL ASPECTS**

**Ion GUCEAC, doctor habilitat în drept,
profesor universitar, academician al
Academiei de Științe a Moldovei**

ABSTRACT. THE ARTICLE ADDRESSES THE ISSUE OF REGULATING MIGRATION RELATIONS IN INTERNATIONAL AND NATIONAL LAW. THE SUBJECT IS EXAMINED FROM THE PERSPECTIVE OF THE GLOBALIZATION TREND, THROUGH THE THEORY OF "EROSION" TO WHICH CONTEMPORARY CIVILIZATIONS ARE SUBJECTED, BUT ALSO BY THE TENDENCY OF CULTURAL UNIFICATION OF HUMANITY THROUGH THE CREATION OF SO-CALLED "UNIVERSAL CIVILIZATION". IN THE CONTENT OF THE ARTICLE ARE HIGHLIGHTED SOME CONDITIONS THAT STIMULATE THE PHENOMENON OF MIGRATION, SUCH AS: THE FORMATION OF NEW STATES, THE ENCOURAGEMENT BY STATES OF POLICIES THAT CAUSE THE DEPARTURE OF PEOPLE; TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT; EXPANDING TRANSPORT AND COMMUNICATIONS NETWORKS, ETC. EXAMINING THE CONTENT OF IMPORTANT SOURCES OF INTERNATIONAL LAW, THE AUTHOR NOTES THE ABSENCE OF A GENERALLY ACCEPTED DEFINITION OF "MIGRATION" NOT ONLY IN THEIR CONTENT, BUT ALSO IN THE LEGAL DOCTRINE, EXPLAINING THIS GAP BY THE DIFFICULTY ITSELF OF THE EXERCISE OF DEFINING SUCH A COMPLEX NOTION. THE ATTENTION GIVEN BY THE COUNTRIES OF THE WORLD TO MIGRATION IS ALSO DEMONSTRATED BY THE CONSECRATION OF THIS NOTION IN THE CONTENT OF THE CONSTITUTIONS. IS ALSO BEING ANALYZED THE EXPERIENCE OF STATES THAT CONSECRATE SOME LEGAL ASPECTS OF THE PHENOMENON OF MIGRATION AND IN THE CONTENT OF OTHER LEGISLATIVE ACTS. THE TENDENCY TO ACCEPT BEST PRACTICES IN THE FIELD OF MIGRATION REGULATION IS ALSO ATTRIBUTED TO THE MOLDOVAN LEGISLATOR. IN ONE OF THE FINAL CONCLUSIONS IT IS MENTIONED THAT THE CORRECT AND APPROPRIATE APPROACH TO THE NOTION OF "MIGRATION" IN THE LEGAL DOCTRINE WOULD SIGNIFICANTLY CONTRIBUTE TO THE HARMONIZATION OF THE NATIONAL LEGISLATION WITH THE INTERNATIONAL ONE, AND THE ORDERING OF THE LEGAL TERMINOLOGY IN THIS FIELD.

KEY WORDS: CIVILIZATION, GLOBALIZATION, EUROPEAN INTEGRATION, MIGRATION, IMMIGRATION, EMIGRATION, LABOR MIGRATION, IMMIGRANT WORKER, EMIGRANT WORKER, TEMPORARY EXTERNAL MIGRATION, FINAL MIGRATION, LEGAL REGULATION OF MIGRATION, SUBJECTS OF THE MIGRATION PROCESS, MIGRANT STATUS.

Este recunoscut deja că omenirea este divizată pe subgrupuri, numite de obicei civilizații.¹ De obicei, atunci când se fac referiri la civilizație, de fapt, se vorbește "de spații, de pământuri, de relief, de climă, de vegetații, de epoci, de animale, de avantajele date sau dobândite".²

Unii autori consideră că civilizația este un produs al "unui proces original de creativitate cultural, care este opera unui anumit popor".³ Alții sunt de părere că civilizația este un fel de "mediu moral care cuprinde un anumit număr de națiuni, fiecare cultură națională fiind doar o

¹ S. Huntington, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, București, Litera Internațional, 2012, p. 72.

² C. Selea, *Istorie și civilizație*, www.dacoromania-alba.ro/nr39/istorie_civilizatie.htm, vizitat la 24.12.2016.

³ Dawson, *Dynamics of World History*, pp. 51, 402, Apud S. Huntington, op. cit., p. 51.

formă particulară a întregului”.⁴ Există și opinii în care civilizația este calificată ca cel mai mare grup cultural de oameni cu cel mai înalt nivel de identitate culturală, în afară de unele caracteristici comune, care îi diferențiază de alte specii.⁵

Civilizațiile au fost asemănată cu lanțurile muntoase, care se ”ridică în decursul unor lungi ere geologice” care mai târziu sunt tocite ”lent, dar inevitabil” de eroziune, până ajung la nivelul formelor de relief înconjurătoare. Raportat la istoria societății umane, mai ales din perspectiva tendinței de globalizare, civilizațiile la fel sunt expuse ”eroziunii din clipa în care trece conjunctura favorabilă care le-a propulsat și încep să se ridice popoarele învecinate la noi înălțimi ... împrumutând de la vechea civilizație sau opunându-i-se”.⁶

Samuel Huntington considera că principiile filosofice, valorile fundamentale, relațiile sociale, obiceiurile și viziunea generală asupra vieții „diferă considerabil de la o civilizație la alta”.⁷ Cu toate acestea, autorul susținea că noțiunea „civilizație universală” presupune unificarea culturală a umanității și acceptarea tot mai extinsă a unor valori, credințe, practici și instituții comune de către popoare din întreaga lume.⁸

Chiar dacă admitem posibilitatea constituirii unei civilizații universale, o astfel de tendință trebuie să fie sincronizată și cu eforturi consistente în vederea adoptării unei limbi și a unei religii universale. O tendință în ceea ce privește declararea unei limbi ”a lumii” este înregistrată în raport cu limba engleza. Există însă opinii precum că ”o limbă care este străină pentru 92% din populația mondială nu poate fi limba lumii”.⁹ Totuși putem admite că diplomații, oamenii de afaceri, savanții, turiștii și cei din industria turismului, piloții de avioane etc., au nevoie de un mijloc de comunicare eficientă între ei, ”iar acesta este astăzi, în mare măsură, limba engleză”. În același timp suntem solidari și autorii care se întreabă: „Ce facem cu națiunea română în procesul globalizării ... Ce facem cu demnitatea de neam și limbă...”.¹⁰

Privitor la probabilitatea genezei unei religii universale este considerată ca fiind ”doar puțin mai crescută decât cea a apariției unei limbi universale”.¹¹

În general, se consideră că procesul de apariție a civilizației universale este fundamentat pe trei argumente:

- prăbușirea comunismului sovietic, care a marcat ”sfârșitul istoriei și victoria universală a democrației liberale în toată lumea”;

⁴ Durkheim și Mauss, *Notion of Civilization*, p. 811, Apud S. Huntington, *op. cit.*, p. 51.

⁵ S. Huntington, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, *op. cit.*, p. 53.

⁶ William H. McNeill, *Ascensiunea Occidentului: o istorie a comunității umane și un eseu retrospectiv*, Ed. ARC, Chișinău, 2000, p. 246.

⁷ S. Huntington, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, București, Litera Internațional, 2012, p. 24.

⁸ S. Huntington, *op. cit.*, p. 72.

⁹ S. Huntington, *op. cit.*, p. 77.

¹⁰ M. S. Vicol, *Iuda face carieră în România (Jurnal de scriitor)*, OPERA MAGNA, Iași, 2017, p. 102.

¹¹ Pentru detalii a se vedea S. Huntington, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, *op. cit.*, p. 84-86.

- intensificarea corelațiilor dintre popoare prin comerț, investiții, turism, presă, prin comunicare electronică, toate acestea generând o cultură mondială comună;

- procesele ample de modernizare care au avut loc începând cu secolul al XVIII-lea și care au implicat industrializare, urbanizare, educație, bogăție, mobilizare socială și structuri ocupaționale mai complexe și mai diversificate.¹²

O altă noțiune care merită a fi pusă în discuție este cea de *sistem antropoecologic*,¹³ interpretat ca asociații de oameni în interconexiune dinamică cu mediul și care, datorită acestui fapt, își satisfac nevoile. Mărimea unor astfel de sisteme este diferită, în funcție de efectivul și caracterul organizării populațiilor umane: etnosuri, națiuni, care se deosebesc prin nivelul și modul de producție, prin felul de viață, prin conștiința națională ș.a.

Datorită naturii biosociale a omului, adaptarea lui la condițiile habitatului este, în parte, de ordin biologic, psihologic și social. Orice om reprezintă o individualitate, de aceea adaptările ecologice și sociale se completează cu cele psihologice. Adaptările individuale și cele de grup ale omului, asigură, pe lângă supraviețuire și reproducerea descendenților, realizarea funcțiilor sociale, una dintre cele mai importante fiind munca.

Măsurile direcționate spre optimizarea condițiilor de viață și a activității de producție generează o sursă alarmantă pentru insecuritatea societală precum este *migrația*, considerată un factor care amenință identitatea unei societăți prin modificarea structurii acesteia. Există temeri că fluxul de imigranți la scară largă într-un anumit stat, poate conduce la transformarea culturii migranților în cultură dominantă a acestuia.

Transformările cardinale care au loc la etapa contemporană, generate, în mare parte de internaționalizarea tot mai profundă a vieții statelor și popoarelor, creșterea rapidă a gradului de interdependență a statelor în cadrul relațiilor internaționale etc., deschid noi perspective pentru realizarea ideilor de integrare în condițiile globalizării la nivel mondial. Cu atât mai mult că experiența mondială arată că procesele de integrare din cadrul relațiilor internaționale, care au loc la intersecția secolelor XX – XXI, capătă un caracter complex și multidimensional.

Se afirmă că un astfel de val al migrației este determinat de:

- decolonizarea și formarea noilor state, promovarea de către state a unor politici noi, care încurajau plecarea oamenilor sau îi impuneau să procedeze astfel;

- modernizarea și dezvoltarea tehnologică;

- noile realizări înregistrate în domeniul transportului, migrația devenind mai ușoară, rapidă și mai puțin costisitoare;

¹² S. Huntington, *op. cit.*, p. 87-90.

¹³ I. Dediu, *Enciclopedie de ecologie*, Chișinău, Știința, 2010, p. 50.

- perfecționarea rețelilor de comunicare, în rezultat fiind posibilă consolidarea relațiilor dintre migranți și familiile lor din țara de origine.¹⁴

Urmărind ceea ce se petrece în Republica Moldova, dar mai ales în statele din Europa de Est, conștientizăm că migrația în proporții crescânde nu este alimentată doar de procesele de globalizare sau integrare europeană. Tot mai mare amploare capătă așa numitul fenomen al „anarhiei mondiale”, paradigmă a lumii pentru care este caracteristic slăbirea statelor și apariția unor „țări bancrotizate”. Printre trăsăturile principale ale acestei paradigme se numără: dezintegrarea unor state; înțetirea conflictelor etnice și religioase; apariția structurilor criminale mafiotice internaționale; creșterea numărului de refugiați până la zeci de milioane; răspândirea armei nucleare și a altor genuri de armament de distrugere în masă; extinderea terorismului; masacrele de pretutindeni și epurările etnice.¹⁵

Nu putem trece cu vederea și unele circumstanțe noi, în stare să stimuleze migrația, cum ar fi tendința constituirii unei „civilizații universale”. Din această perspectivă, S. Huntington* ne avertizează despre confruntarea civilizațiilor, care în opinia sa reprezintă „...una din cele mai grave amenințări a păcii în întreaga lume...”, și că în aceste condiții, ordinea internațională care să țină cont de interesele diferitor civilizații, este „cea mai sigură măsură de preîntâmpinare a războiului mondial”.¹⁶

Într-adevăr, în contextul globalizării, mișcările migraționiste au devenit factori importanți în procesele socio-economice și etno-culturale. Transformările geopolitice fără de precedent de la sfârșitul secolului al XX-lea – începutul secolului al XXI-lea, crizele socio-economice, conflictele etnice de proporții și războaie locale au condus la apariția unor noi tendințe în dezvoltarea proceselor migraționiste.

În opinia savantului englez E. Ravenstein, **migrația** reprezintă “schimbarea permanentă sau temporară a locului de reședință a unui individ”, “proces continuu”, condiționat de interacțiunea dintre patru factori principali: cei care acționează la locul inițial (țara) de reședință a migrantului; cei care acționează la etapa deplasării migrantului; cei care acționează în locul (țara) intrării migrantului; factorilor de natura personală, printre care, în primul rând, sunt menționate preferințele de ordin personal, totalitatea caracteristicilor demografice, etc.¹⁷

¹⁴ S. Huntington, *op. cit.*, p. 308.

¹⁵ S. Huntington, *op. cit.*, p. 35-36.

* Samuel Phillips Huntington. S-a născut în 1927, la New York. A absolvit Universitatea din Chicago, iar doctoratul l-a luat la Harvard, unde a început să predea încă de la 23 de ani, timp de 58 de ani care a obținut notorietatea internațională prin lucrarea “Ciocnirea civilizațiilor” în care a anunțat un conflict iminent între Occident și lumea islamică. A murit la vârsta de 81 de ani.

¹⁶ S. Huntington, *op. cit.*, p. 6.

¹⁷ Ravenstein E. G. The Laws of Migration // Journal of the Royal Statistical Society. 1885. Vol. 48, p. 167-227.

Cu părere de rău, izvorarele de drept internațional, utilizează mai mulți termeni apropiați după conținut, cum ar fi: “aflare”, “intrare”, “flux masiv”, “mutare”, “revenire în țară” și altele.

Carta Națiunilor Unite proclamând scopurile și definește principiile după care trebuie să se călăuzească statele membre, nu menționează despre “migrație”.¹⁸

Deși **Declarația Universală a Drepturilor Omului** (art. 13) a consacrat în calitate de drept fundamental al omului, dreptul oricărei persoane de a circula în mod liber și de a-și alege reședința în interiorul granițelor unui stat, precum și dreptul de a părăsi orice țară, inclusiv a sa, și de a reveni în țara sa,¹⁹ în textul acesteia noțiunea “*migrație*” nu se regăsește.

În conformitate cu **Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice**, statele părți se angajează să respecte și să garanteze tuturor indivizilor care se găsesc pe teritoriul lor și țin de competența lor drepturile recunoscute în acest pact, fără nicio deosebire, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.²⁰

Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, obligă statele părți să garanteze ca drepturile enunțate în el să fie exercitate fără “nicio discriminare întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau orice altă împrejurare”.²¹ În același timp, ambele Pacte nu conțin nicio prevedere cu privire la migrație.

Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, recunoscând în calitate de scop – realizarea unei uniuni mai strânse între membrii săi, unul dintre mijloacele pentru a atinge acest scop fiind apărarea și dezvoltarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, nu include în conținutul său normativ nicio referință privitor la migrație sau migranți.²²

Convenția Europeană referitoare la statutul juridic al lucrătorului migrant recunoaște necesitatea reglementării situației juridice a lucrătorilor migranți, cetățeni ai statelor membre ale Consiliului Europei, cu scopul de a le asigura, în măsura în care este posibil, un tratament care să nu fie mai puțin favorabil decât cel de care beneficiază lucrătorii, cetățeni ai statului de primire, pentru toate aspectele legate de condițiile de viață și de munca. Convenția nu

¹⁸ *Carta Națiunilor Unite*, Monitorul Oficial din 26 iunie 1945, www.anr.gov.ro/docs/.../Carta_Organizatiei_Natiunilor_Unite_ONU_.pdf.

¹⁹ *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, https://ro.wikipedia.org/wiki/Declarația_Universală_a_Drepturilor_Omului.

²⁰ Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice, www.irdo.ro/file.php?fisiere_id=80&inline.

²¹ Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, www.irdo.ro/file.php?fisiere_id=79&inline.

²² Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf.

operează cu noțiune “*migrație*”, însă oferă definiția de „*lucrător migrant*” prin care se înțelege “cetățeanul unei Părți contractante care a fost autorizat de către o altă Parte contractantă să își stabilească reședința pe teritoriul său pentru a se încadra într-o muncă salariată”.²³

Carta Socială Europeană, operează cu noțiunile “*lucrători migranți*”, “*țări de emigrare* și de *imigrare*” fără interpretarea conținutului acestora.²⁴

O încercare importantă în promovarea unei politici globale a Uniunii Europene în domeniul migrației este **Pactul European privind imigrația și azilul**, vizează, în special, organizarea imigrației ilegale ținându-se cont de prioritățile, necesitățile și capacitățile de primire ale țărilor member ale Uniunii Europene și să încurajeze integrarea imigranților; controlul imigrației ilegale și încurajarea returnărilor voluntare ale imigranților în țările de origine sau de tranzit; sporirea eficacității controalelor la frontieră; constituirea unui cadru european în materie de azil; crearea unui parteneriat cuprinzător cu țările terțe pentru a încuraja sinergia dintre migrație și dezvoltare. Cu părere de rău și în acest document nu sunt interpretate noțiunile specifice migrației.²⁵

Lipsa unei definiții general acceptate a noțiunii de “*migrație*”, nu numai în conținutul izvoarelor de drept, dar, de asemenea, și în doctrina juridică poate fi motivată prin dificultatea propriu zisă a exercițiului de definire a unei astfel de noțiuni complexe cum este “*migrația*”.

Constituția Organizației Internaționale pentru Migrații include noțiunea de “*migrare internațională*” care cuprinde “migrarea refugiaților, a persoanelor strămutate și a altor persoane constrânse să-și părăsească țara și care au nevoie de serviciile internaționale de migrare”. Concomitent se recunoaște importanța cooperării statelor și organizațiilor internaționale guvernamentale și neguvernamentale în materie de cercetare și consultare asupra problemelor de migrare atât în ceea ce privește procesul migratoriu, cât și situația și nevoile specifice ale migrantului, în calitate de ființă umană.²⁶

Importanța acestui document este semnificativă și prin faptul că prevede instituirea **Organizației Internaționale pentru Migrație** (OIM), considerată principala instituție interguvernamentală specializată în acest domeniu. Este de menționat că OIM califică *migrația* drept o “*mișcare a unei persoane sau a unui grup de persoane, fie peste o frontieră internațională, fie în interiorul unui stat*”.²⁷

²³ Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf

²⁴ *Carta Socială Europeană (revizuită) din 03.05.1996*, Ediția oficială "Tratate internaționale", 2006, volumul 38.

²⁵ *Pactul European privind imigrația și azilul adoptat în octombrie 2008*, (nepublicat în Jurnalul Oficial), eur-lex.europa.eu > ... > EUR-Lex.

²⁶ *Constituția Organizației Internaționale pentru Migrații*, oim.ro/.../OIM_constitutia_legea_123_19_iun_....

²⁷ Popa M., Ungureanu D.; coord.: Iu. Onească. *Politica de migrație a Uniunii Europene – implicații pentru piața muncii*, Buzău, Alpha MDN, 2013, p. 4.

Calificând migrația drept unul din factorii cu impact asupra viații social-politice, economice și culturale a statelor, acest termen se regăsește și în conținutul normative al unor constituții.

De exemplu în conformitate cu **Constituția Ucrainei** (art. 92) în categoria relațiilor sociale reglementate exclusiv prin lege sun nominalizate procesele demografice și *migraționiste*.²⁸

Constituția Austriei (art. 10) include în competența Federației legislația și activitatea executivă reglementarea și supravegherea intrării și ieșirii de pe teritoriul Federației, inclusiv *imigrarea și emigrarea*, eliberarea pașapoartelor, expulzarea, lipsirea de dreptul de intare în țară etc.²⁹

Conform **Constituției Germaniei** (art. 73), autoritățile federative dispun de competență legislativă în diverse domenii printre care libertatea deplasării, regimul de pașapoarte, *imigrarea și emigrarea*, extrădarea.³⁰

Constituția Bosniei Herțegovina, printre alte atribuții puse în sarcina instituțiilor statale (art. III), include stabilirea politicilor și reglementarea *imigrației*, refugiaților și acordarea azilului.³¹

În conformitate cu **Constituția Argentinei** (art. 25) guvernul federal trebuie să stimuleze *imigrarea* din Europa. În acest sens guvernul nu este în drept să limiteze sau să împiedice, prin introducerea anumitor taxe, intrarea pe teritoriul Argentinei a străinilor care își doresc să prelucreze pământul, să dezvolte industria, să conducă mijloace auto și să realizeze activitate în domeniul științelor și artelor.³²

Conform **Constituției Georgiei** (art. 3) legislația privind *emigrarea și imigrarea*, ieșirea și intrarea în țară, șederea temporară sau permanentă a cetățenilor străini și a persoanelor fără cetățenie, este declarată competență exclusivă a organelor supreme ale puterii de stat.³³

Conform **Constituției Italiei** (art. 35), statul recunoaște libertatea *emigrării*, dar în condițiile respectării îndatoririlor stabilite de lege.³⁴

În **Constituția Portugaliei** se conține un articol separat (art. 44), numit Dreptul la deplasare și *emigrare*, în al cărui conținut este consacrat dreptul tuturor cetățenilor de a emigra, de a ieși și de a reveni în țară.³⁵

²⁸ Конституция Украины, rada.gov.ua/uploads/documents/27396.pdf.

²⁹ Федеральный конституционный закон Австрии от 10 ноября 1920 г. Конституция Австрийской республики, Конституции государств Европы, Издательство НОРМА, 2001 г.

³⁰ Конституция Федеративной Республики Германии [on-line] http://legalportal.am/download/constitutions/83_ru.pdf.

³¹ Конституция Боснии и Герцеговины [on-line] shirakcentre.org/hy/sahmanadrutyunner/253-2010-09-22-13-06-07.

³² Constitution of Argentine nation [on-line] <http://www.biblioteca.jus.gov.ar/argentina-constitution.pdf>.

³³ Constitution of Georgia [on-line] http://www.parliament.ge/files/68_1944_951190_CONSTIT_27_12.06.pdf.

³⁴ Constituția Republicii Italiene [on-line] <http://www.casacultureivrea.it/costituzione/romeno.pdf>.

Evident că **nu toate constituțiile** utilizează noțiunea de „migrație”, cu toate că toate majoritatea absolută declară drepturi fundamentale, care, într-o anumită măsură, legiferează și încurajează dreptul la libera deplasare a persoanei.

Astfel, **Constituția Republicii Moldova** (art. 27), garantând dreptul la libera circulație, asigură oricărui cetățean dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, de a ieși, de a *emigra* și de a reveni în țară.³⁶

Constituția României (art. 25) asigură dreptul fiecărui cetățean dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, de a *emigra*, precum și de a reveni în țară.³⁷

Conform **Constituției Italiei** (art. 16), toți cetățenii pot circula și se pot stabili în mod liber în orice parte a teritoriului național, cu condiția respectării limitărilor pe care legea le stabilește în mod general, din motive de sănătate sau de urgență. Nicio restricție nu poate fi determinată de motive politice. Toți cetățenii sunt liberi să iasă și să revină pe teritoriul țării, cu condiția îndeplinirii obligațiilor legale.³⁸

În același timp, și în **conținutul legislației unor state**, indentificăm unele aspecte juridice ale fenomenului migrației.

De exemplu, în **Legea Canadei cu privire la migrație și protecția refugiaților**, noțiunea “imigrare” este utilizată în 11 cazuri, dar fără interpretarea noțiunii respective.³⁹ Din punct de vedere a structurii Legea este formată din două compartimente, din care unul se referă la imigrarea în Canada, iar celălalt – la protecția refugiaților. De aici putem concluziona că refugiații nu se încadrează în categoria de “imigranți”. Probabil că din aceste considerente termenul “*imigrant*” nici nu este utilizat în conținutul acestei Legi. Însă, pentru nominalizarea persoanelor menționate mai sus este aplicat termenul “străin”, care este definit ca o persoană care nu este cetățean sau rezident permanent al Canadei, inclusiv apatrid (art. 2).

În SUA, **Legea cu privire la imigrare și cetățenie** termenul “imigrant” este suprapus termenului de “străin”.⁴⁰ Un străin este o persoană care nu deține cetățenia SUA, iar imigrantul este orice străin, care nu face parte din categoriile stabilite prin lege, în timp ce în categoria imigranților sunt incluși doar persoanele intră în țară pentru a deveni cetățeni.

³⁵ Конституция Португальской Республики, www.concourt.am/armenian/.../portug-r.htm.

³⁶ Constituția Republicii Moldova, http://www.ccrm.md/public/files/file/Acte_leg/Constitutia.pdf

³⁷ Constituția României, http://www.ucv.ro/pdf/site/constitutia_romaniei.pdf.

³⁸ Constituția Republicii Italiene [on-line] <http://www.casacultureivrea.it/costituzione/romeno.pdf>.

³⁹ Immigration and Refugee Protection Act (2001, c.37) // URL: <http://laws.justice.gc.ca/en/i-2.5/245769.html#l90>.

⁴⁰ Immigration and Nationality Act Sec. 1101 // URL: <http://www.fourmilab.ch/uscode/8usc/www/t8-12-1-1101.html>.

În **Germania** pentru a desemna subiectele proceselor migraționiste este aplicat termenul “străin”. Conform Legii cu privire la migrație,⁴¹ este considerat străin, persoana care nu este un german în conformitate cu art. 116 din Constituția Germaniei.

Cercetarea modului în care noțiunea de “*migrație*” este utilizată în legislația altor state, în ciuda eterogenității acestui fenomen juridic și prezența diferitelor abordări în interpretarea lui, reprezintă, totuși, o oportunitate pentru perfecționarea legislației naționale.

Tendința acceptării celor mai bune practici în domeniul reglementării migrației poate fi atribuită și legislatorului din **Republica Moldova**. De exemplu, **Legea cu privire la migrația de muncă**, interpretează câteva categorii din domeniul migrației.⁴² Astfel, în conformitate cu legea menționată *migrația de muncă* reprezintă deplasarea benevolă a cetățenilor Republicii Moldova peste hotare, precum și sosirea benevolă a străinilor pe teritoriul Republicii Moldova, în scopul desfășurării unor activități provizorii de muncă. Legea utilizează noțiunile de *lucrător imigrant*, prin care se înțelege un străin autorizat să desfășoare o activitate provizorie de muncă pe teritoriul Republicii Moldova, și *lucrător emigrant*, care este un cetățean al Republicii Moldova, cu domiciliul permanent pe teritoriul acesteia, care s-a deplasat în mod voluntar în altă țară cu scopul de a desfășura o activitate provizorie de muncă.

Legea cu privire la integrarea străinilor în Republica Moldova, reglementează procesul de integrare a diferitelor categorii de străini în viața socială, economică și culturală a statului în scopul prevenirii și combaterii excluziunii sociale, adaptării la condițiile societății noastre și obținerii independenței financiare. La fel, legea definește autoritățile competente, programele de integrare, obligațiile străinilor care beneficiază de programele de integrare, ș.a.

Printre dispozițiile demne de a fi menționate sunt cele cuprinse în articolul 35, care obligă autoritățile administrației publice locale să realizeze măsuri pentru sporirea nivelului de informare a populației autohtone cu privire la migrație, azil, integrarea socială a străinilor, dezvoltarea spiritului de toleranță și înțelegere intercultural.⁴³

Un important document național adoptat de Guvernul Republicii Moldova, menit să asigure reglementarea circulației și mobilității cetățenilor, pentru a contribui la prosperitatea

⁴¹ Gesetz zur Steuerung und Begrenzung der Zuwanderung und zur Regelung des Aufenthalts und der Integration von Unions-burgen und Ausländern (Zuwanderungsgesetz)//URL:http://www.zuwanderung.de/cln_115/nn_1068532/sid_73362F9A30062A56546A5565DDBBDC2C/nsc_true/DE/Zuwanderungsgeschiehtjetzt/Rechtsgrundlagen/Rechtsgrundlagenode.html? nnn=true.

⁴² *Lege cu privire la migrația de muncă nr. 180-XVI din 10.07.2008*, Monitorul Oficial nr.162-164/598 din 29.08.2008. 134

⁴³ *Lege privind integrarea străinilor în Republica Moldova nr. 274 din 27.12.2011*, Monitorul Oficial nr.48/144 din 13.03.2012.

populației țării, la dezvoltarea ei socioeconomică, la asigurarea drepturilor și securității sociale ale migranților, este Strategia **națională în domeniul migrației și azilului (2011-2020)**.⁴⁴

Obiectivul principal al acestei Strategii este de a asigura o reglementare a managementului proceselor migrației și azilului, de armonizare a cadrului juridic național cu prevederile dreptului internațional și legislația Uniunii Europene.

Importanța Strategiei este determinată și de faptul că aceasta interpretează mai multe categorii din domeniul migrației. De exemplu, prin *migrație externă temporară* - migrația pentru o perioadă de timp determinată: în scop de muncă, la studii, pentru reintegrarea familiei, alte scopuri. O altă diversitate de manifestare a migrației, *migrația definitivă* este interpretată ca fiind plecarea cu traiul permanent peste hotare și repatrierea cetățenilor Republicii Moldova. Conform Strategiei, *migrația temporară* reprezintă șederea legală pe teritoriul altui stat în scopuri predeterminate de legislație (la muncă, la studii sau pentru reintegrarea familiei, alte scopuri).

Autoritățile din Republica Moldova recunosc că plasarea geografică a țării la frontiera de Est a Uniunii Europene, fiind asociată cu amplificarea proceselor de adoptare a standardelor și valorilor europene, solicită din partea acestora eforturi de menținere a stabilității și de gestionare a amenințărilor de securitate în vecinătatea comună, inclusiv a celor ce privesc migrația iregulară.⁴⁵

La 01.01.2017, numărul străinilor și apatrizilor documentați pe teritoriul Republicii Moldova a fost de circa 25 mii persoane din peste 120 țări. Cei mai mulți străini stabiliți permanent sau provizoriu erau originari din Federația Rusă, Ucraina, Israel, România și Turcia.

Conform datelor prezentate de Biroul Migrație și Azil, doar pe parcursul anului 2016 în Republica Moldova au imigrat 4080 persoane, din care: bărbați - 63% și femei - 37%. Majoritatea din cei imigrați au studii medii de specialitate și liceale, urmași de cei cu studii superioare, care constituie respectiv 51% și 38%. Distribuția imigranților după scopul sosiți relevă că: 35% au sosit pentru reîntregirea familiei, 26% – la muncă, 21% – la studii și 18% – în alte scopuri, circa o treime revinând celor sosiți în scopul desfășurării activităților religioase și de voluntariat.

Pe parcursul anului 2016 au fost depuse 1.752 solicitări de invitații, fiind eliberate 1.503 invitații, pentru cetățeni din 66 state. Distribuția invitațiilor eliberate în funcție de cetățenia străinului, denotă că cele mai multe invitații au obținut cetățenii Chinei, urmași de cei ai Indiei, Vietnam, Siriei, Iordaniei, Liban, etc. Analiza datelor privind numărul solicitărilor de invitații și

⁴⁴ Strategia națională în domeniul migrației și azilului (2011-2020) <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=340066>.

⁴⁵ Evaluarea și analiza riscurilor în domeniul migrației și azilului pentru anul 2016. Raport analitic. Biroul Migrație și Azil, Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova.

invitații eliberate atestă că o treime din solicitări au fost refuzate, acest indicator comparativ cu 2014 sa majorat cu 24 procente. Cele mai frecvente refuzuri au fost pentru cetățenii din așa state ca care împreună constituie o pondere de aproximativ 70 procente din totalul deciziilor de refuz pentru cele 39 de state. În același timp așa state ca Pakistan, Egipt, Iordania, Nigeria, Bangladesh (state cu risc migrațional sporit) și Algeria au înregistrat o creștere esențială față de 2014

Pe parcursul anului 2016 au fost înregistrate 3.738.578 intrări ale străinilor din 150 țări și 3.778.755 ieșiri ale acestor categorii de persoane, prin punctele de trecere controlate de autoritățile oficiale ale Republicii Moldova. Conform aceleiași surse numărul celor cărora nu le-a fost permisă intrarea în Republica Moldova în anul 2016 a constituit 1.451 persoane, în creștere cu cca. două treimi față de anul precedent. Printre principalele motive pentru care nu s-a autorizat intrarea în țara noastră a fost lipsa vizei, neconfirmarea scopului călătoriei și documentul nevalabil.⁴⁶

La sfârșitul anului 2016 în instituțiile penitenciare din țară erau condamnați la privațiune de libertate 76 străini (70 bărbați și 6 femei), iar 54 străini erau reținuți în arest preventiv. În categoria infracțiunilor comise de străini în 2016 predomină: organizarea migrației ilegale (cca 20%), trecerea ilegală a frontierei de stat și circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor în scop de înstrăinare (cca câte 15%). De remarcat, că în funcție de țara de origine a persoanelor condamnate cele mai multe provin din Ucraina (25%) și România (17%), urmate de cele din Federația Rusă (16%), total din 25 de state.

În rezultatul proceselor de democratizare și de liberalizare a regimului de vize a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, s-a lărgit cadrul relațiilor externe, fapt care a generat și sporirea fluxului de străini sosiți în țară, o parte dintre cei intrați pe teritoriul țării fără înregistrare și cei cu ședere ilegală pot fi și potențiali solicitanți de azil.

Acest fenomen este determinat de:

- Conflictele armate, în diferite regiuni ale lumii, declanșate din motive politice, religioase, interetnice, etc;
- Amplasarea geografică a Republicii Moldova, poate fi folosită drept cap de pod de către migranții iregulari/ilegali pentru deplasarea spre țările Europei de Vest.

Aceste circumstanțe atrag migranții ilegali din țările CSI, în special din regiunea Caucazului, dar și din China, India, Bangladesh, țările Orientului Apropiat și Mijlociu, etc.

Apreciind eforturile în vederea clarificării unor probleme ce țin de fenomenul migrației, întreprinse de autoritățile din Republica Moldova, constatăm că diversitatea și specificul relațiilor migraționiste care au loc între subiecții acestora, administrarea proceselor de migrație, implică o înțelegere profundă a esenței acestui tip de raporturi juridice.

⁴⁶ Evaluarea și analiza riscurilor în domeniul migrației și azilului pentru anul 2016, op. cit.

Constituirea unui sistem eficient de reglementare juridică a migrației, atât la nivel intern cât și internațional, impune o utilizare uniformă a categoriilor conceptuale ale acestei instituții. Încercarea de conceptualizare a migrației de pe poziția doctrinei juridice, ne obligă ca mai întâi să stabilim relațiile sociale care fac parte din obiectul raporturilor juridice migraționiste, și numai după aceasta, să oferim o interpretare juridică a acestei noțiuni.

Interpretarea adecvată a noțiunii “migrație” implică recunoașterea unor trăsături esențiale ale acestui fenomen, cum ar fi:

- identificarea subiecților procesului de migrație și clasificarea acestora în anumite categorii;
- stabilirea relațiilor juridice care apar și se desfășoară între acești subiecți, inclusiv consacrarea legislativă a drepturilor subiective și îndatoririlor juridice a acestora;
- cazurile și condițiile aplicării constrângerii de stat în raport cu subiecții procesului de migrație.

Abordarea corectă și adecvată a noțiunii de “migrație” în spațiul doctrinei juridice ar contribui, de asemenea, la identificarea obiectului raporturilor juridice în acest domeniu, identificarea expresă a statutului migrantului, armonizarea legislației naționale cu cea internațională, și nu în ultimul rând ordonarea terminologiei juridice din acest domeniu.

În consecință statele care vor aplica o astfel de politică legislativă vor reuși să asigure un sistem viabil de prevenire a cadrului instituțional și personalului necesar pentru sporirea capacității de control a numărului în creștere de imigranți, afirmând șanse reale pentru asigurarea coexistenței pașnice în pofida diferențelor între ființele umane. Indiscutabil că rolul primordial în evitarea unor eventuale ciocniri între civilizații, revine marilor puteri ale lumii, însă și alții subiecți ai dreptului internațional, inclusiv reprezentanții societății civile sunt obligați să contribuie la realizarea acestui obiectiv.